

HANS NIELSEN FRANSDEN 1881—1967

Muistosanat ¹⁾

Marraskuun 29. p:nä 1967 kuoli Tanskassa, 86-vuotiaana, seuramme kirjeenvaihtajajäsen toht.h.c. H. N. FRANSDEN. Hän oli eräs Pohjoismaiden johtavia kasvinjalostajia.

H. N. Frandsen syntyi 27. 6. 1881. Hän tuli maatalouskandidaatiksi (*Landbrugskandidat*) Kööpenhaminan Eläinlääkintä- ja Maatalouskorkeakoulusta (*Veterinaer og Landbohøiskole*) 1907 ja suoritti sen jälkeen erinäisiä jatkokursseja kasvinjalostuksessa. Vuosina 1910—1912 hän toimi assistenttina Tystofthen koeasemalla, jonka johtajana silloin oli kasvinjalostajana tunnettu E. LINDHARD. Vuosina 1907—15 hän toimi erinäisissä maataloudellisten oppilaitosten opettajanviroissa ja maataloudellisten yhdistysten konsulenttina.

Vuonna 1915 hän antautui kasvinjalostusalalle. Tuona vuonna hän nimittäin tuli erinäisten Tanskan maataloudellisten järjestöjen ja yhdistysten omistaman ja ylläpitämän, Øtoftegaardissa (läh. Roskildeä) sijaitsevan kasvinjalostuslaitoksen johtajaksi (*Forstander*), jossa virassa hän oli eläkkeelle siirtymiseensä (1951) asti.

H. N. Frandsenin johdossa tämä kasvinjalostuslaitos saavutti alallaan kärkiaseman Tanskassa ja nautti suurta arvonantoa koko pohjoismaissa, vieläpä laajemmaltikin. Monet suomalaisetkin kasvinjalostajat ja kasvinviljelyn tutkijat ovat saaneet retkeilykäynneillä tai

¹⁾ Tämä muistopuhe oli sovittu pidettäväksi Suomen Maataloustieteellisen Seuran kokouksessa 27. 11. 1969, mutta seuran puheenjohtajan toivomuksesta se jätettiin pitämättä, kokousajan loppuessa.

piteimmällä viipymisellä virikkeitä, opastusta ja koulutusta Øtoftegaardissa. Tässä kohden sopinee tulla mainituksi, että H. N. Frandsenin poika tohtori K. J. FRANDSEN, meilläkin hyvin tuttu, jatkaa isänsä työtä Øtoftegaardin kasvinjalostuslaitoksen johtajana.

H. N. Frandsen oli innokas pohjoismaisen yhteisyyden ja pohjoismaiden keskeisen yhteistyön harrastaja. Niinpä hän oli usein nähty osanottaja Pohjoismaiden Maataloustutkijain Yhdistyksen (N.J.F.) kongresseissa (mm. Helsingin kongressissa 1929) ja hän toimi useita vuosia (1931—1947) N.J.F:n jalostusbiologisen (*avlsbiologi*) jaoston puheenjohtajana, osoittaen tällöin suurta asiantuntemusta ja tasapuolisuutta.

Kasvibiologisen tutkimustyönsä ja käytännöllisen kasvinjalostustyönsä H. N. Frandsen, kuten koko Øtoftegaardin kasvinjalostuslaitos kohdisti erityisesti nurmi-, laidun- ja nurmikkokasveihin sekä juurikasveihin, missä suhteessa hän kauniisti sovelsi työnsä Tanskan maatalouden perussuuntaukseen. Useat Tanskassa yleisesti viljellyt lanttu-, rehunauris- (turnipsi-), rehujuurikas- ja rehusokerijuurikas-, samoinkuin puna- ja valkoapila-, sinimailas- ja rantamaitejalosteet sekä timotei-, nurminata-, koiranheinä-, raiheinä-, kattara-, nurmikkaym. jalosteet ovat Øtoftegaardista lähtöisin, ja H. N. Frandsenia voidaan täydellä syyllä sanoa useimpien niiden isäksi. Myös meikäläinen nurmi- ja laidunviljely on voinut käyttää hyväkseen monia näitä tanskalaisia jalosteita.

Tutkimus- ja julkaisutyössään H. N. Frandsen kohdisti erityistä huomiota apilalajien ja nurmiheinien pölytys- ja hedelmöitymissuhteisiin ja näiden kasvien siemenviljelyyn. Hän selitti kukkien värin merkitystä turnipsin ja lantun systematiikassa (taksonomiassa). Varsin merkittäviä olivat hänen eri kasvilajeilla suorittamansa jäädyttämiskokeet (*frysningsforsøg*).

Varsin merkittävä ja sekä geneettisesti että yleisbiologisesti huomattava oli Frandsenin luoma uusi pysyvä amphidiploidinen kasvilaji *Brassica napocampestris*, risteytyksestä *Brassica napus* x *Br. campestris* (tutkimus julkaistu Ø. WINGEN kera 1930). Tämän työn ja tutkimuksen merkitystä ei olennaisesti vähennä se, että venäläinen kasvigenetikko G. D. KARPECHENKO oli tullut tällä alalla uranuurtajaksi luomalla, vähän aikaisemmin (1928), vastaavanlaisen pysyvän lajiristeytymän *Brassica raphanobrassican* (risteytyksestä *Raphanus sativus* x *Brassica oleracea*).

H. N. Frandsen kiinnitti erityistä huomiota kasvinjalostusmenetelmien kehittämiseen. Tietävästi hän ensimmäisenä, suuressa mittakaavassa ja menestyksellisesti, otti ristisiittoisten kasvilajien nim. heinäkasvien jalostuksessa käytäntöön *polycross*-menetelmän.

Frandsen kirjoitti useita ansiokkaita tieto- ja opaskirjoja kasvinjalostuksen alalta ja piti kirjoituksillaan »suuren yleisön» hyvin ajan tasalla laitoksensa aikaansaannoksista ja päämääristä. Valaisevasti hän kirjoituksissaan käsitteli myös kasvinjalostukseen yleisesti liittyviä kysymyksiä kuten jalosteitten lisäysviljelyä ja myyntiä, jalostajain ja jalosteitten lainomaista suojelua jne.

Menestyksellisen ja erityisesti Tanskan maataloudelle suuriarvoisen tutkija- ja jalostustyönsä johdosta Frandsen sai useita kunnian- ja huomionosoituksia. Hän mm. sai Tanskan maatalousjärjestöjen suuren kunniapikarin ja hänet vihittiin Tanskan Maatalouskorkeakoulun kunniatohtoriksi. Vuonna 1946 hänet valittiin Ruotsin Kylvösiemenyhdistyksen (Svalöfin) kunniajäseneksi. Suomen Maataloustieteellisen Seuran kirjeenvaihtajajäseneksi hänet kutsuttiin v. 1956.

Minulla oli ilo saada lukeutua H. N. Frandsenin, tämän mainion miehen, pitkäaikaisiin ystäviini. Useilla Tanskan matkoillani kävin Øtoftegaardin kasvinjalostuslaitoksella ja sain tällöin nauttia Frandsenien herttaisen kodin vieraanvaraisuutta ja ystävällisyyttä. Monissa

N. J.F:n kongresseissa, eri pohjoismaissa, saatoimme vaihtaa ajatuksia niin hyvin ammatillisista asioista kuin monista Pohjoismaiden yhteisistä kulttuurikysymyksistä.

H. N. Frandsen oli lämmin Suomen ystävä, mikä ilmeni monessa muodossa sekä sanoin että teoin, erityisesti viime sotamme aikana ja sen jälkeen, huolimatta siitä, että maamme silloin olivat, itse asiassa, vastakkaisilla rintamalinjoilla.

H. N. Frandsen oli harmooninen, tasapainoinen ihminen, kirkkaan älyn ja lämpimän sydämen mies, yksi niistä valloittavista persoonallisuuksista, joista Tanskan kansa on niin rikas.

VILHO A. PESOLA

SUMMARY

November 29th 1967 died in Denmark the correspondent member of the Scientific Agricultural Society of Finland (from the year 1956) DOCTOR h.c. HANS NIELSEN FRANDSEN (born 1881). In this article professor Vilho A. Pesola outlines the curriculum vitae of Dr. Frandsen and gives a summary of his scientific biological investigations and of his practical plant breeding work.